

5–7 sinflarda kuzatuvdan ijodiy ifodagacha ketma-ket san'at ta'limi

Boboqulov Javohir Hamzayevich

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san'at magistratura ta'lim yo'nalishi

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada 5–7 sinflarda san'at darslarini kuzatuvdan ijodiy ifodagacha ketma-ket yondashuv asosida tashkil etish metodikasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda o'quvchilarning vizual idrokini rivojlantirish, rang, shakl va kompozitsiya bo'yicha ko'nikmalarni tizimli shakllantirish hamda ijodiy tafakkur va estetik his-tuyg'ularini rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik metodlar yoritiladi. Maqolada bosqichma-bosqich ta'lim jarayoni, interfaol mashg'ulotlar, amaliy loyihalar va "teskari sinf" yondashuvi o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishi va ijodiy faoliyatini oshirishdagi samaradorligi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: kuzatuv, ijodiy ifoda, ketma-ket ta'lim, 5–7 sinflar, tasviriy san'at, rangtasvir, chizmachilik, ijodiy tafakkur, estetik idrok, pedagogik metodika.

5–7 sinflarda san'at darslarini kuzatuvdan ijodiy ifodagacha ketma-ket yondashuv bilan o'qitish o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini tizimli rivojlantirish imkonini beradi. Dars jarayonining har bir bosqichi — kuzatuv, tahlil, amaliy mashq va ijodiy ifoda — o'quvchilarda rang, shakl va kompozitsiya bo'yicha bilimlarni mustahkamlashga, vizual idrok va ijodiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, interfaol va innovatsion metodlardan foydalanish dars jarayonini qiziqarli va samarali qiladi hamda o'quvchilarning mustaqil ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

5–7 sinflarda san'at darslarini kuzatuvdan ijodiy ifodagacha ketma-ket yondashuv bilan o'qitish o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini tizimli shakllantirishga xizmat qiladi. Bu metodika dars jarayonini bir nechta asosiy bosqichga bo'lib, har bir bosqich o'quvchilarning vizual idrokini, rang, shakl va kompozitsiya bo'yicha ko'nikmalarini, shuningdek ijodiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan.

Birinchi bosqich — kuzatuv. Bu bosqichda o'quvchilar tabiiy muhit, san'at asarlari yoki tayyor manzaralarni diqqat bilan o'rganadilar. Kuzatuv jarayonida rang uyg'unligi, shakl va kompozitsiya elementlarini aniqlash, yorug'lik va soya effektlarini tahlil qilish o'quvchilarga badiiy tafakkur asoslarini beradi. Shovdirov S.A. (2017) tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, o'quvchilarning kuzatuvchanligini rivojlantirish interfaol mashg'ulotlar yordamida samaraliroq bo'ladi. Guruh muhokamalari, vizual tahlil va mini-layfxaklar o'quvchilarning kuzatuv qobiliyatini oshiradi va ularni ijodiy tafakkurga rag'batlantiradi.

Ikkinchi bosqich — tahlil. O'quvchilar kuzatuv davomida o'rgangan elementlarni tahlil qilib, rang uyg'unligi, shakl, kompozitsiya va detallarni ajratib

ko‘rishni o‘rganadilar. Bu bosqichda o‘quvchilar amaliy mashg‘ulotlarda qanday badiiy yechimlar qo‘llashni rejalashtiradilar. Shuningdek, o‘quvchilarda tahlil qobiliyati va vizual idrokni rivojlantirishga xizmat qiladigan o‘yinli va interfaol metodlardan foydalanish samarali hisoblanadi (Shavdirov S.A., 2017).

Uchinchi bosqich — amaliy mashq. O‘quvchilar tahlil qilgan elementlarni rangtasvir va chizma orqali badiiy shaklda ifodalay boshlaydilar. Bosqichma-bosqich yondashuv murakkab kompozitsiyalarni kichik qism-qismda yaratishga imkon beradi. Amaliy mashg‘ulotlar o‘quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish, fantaziya va tasavvurni rivojlantirishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar, vizual loyihalar va multimediya vositalari yordamida o‘quvchilar rang kombinatsiyalari, yorug‘lik va soya effektlarini tajriba qilish imkoniga ega bo‘ladilar (Shovdirov S., 2024).

To‘rtinchi bosqich — ijodiy ifoda. Bu bosqichda o‘quvchilar o‘z kuzatuv va amaliy tajribalarini birlashtirib, manzarani yoki mavzuni badiiy shaklda ifodalaydilar. Bu jarayon o‘quvchilarda san‘at orqali fikrlash, estetik his-tuyg‘ularni rivojlantirish va mustaqil ijodiy qarashlarni shakllantirishga yordam beradi. Innovatsion pedagogik yondashuvlar, masalan “teskari sinf” modeli, o‘quvchilarni darsdan oldin nazariy bilimlarni o‘zlashtirishga va darsda faqat amaliy mashg‘ulotlarga e‘tibor qaratishga imkon beradi (Shavdirov S., 2025).

Bosqichma-bosqich yondashuv orqali o‘quvchilar rangni idrok etish, kompozitsion yechimlarni tushunish va yorug‘lik-soya effektlarini aniqlash qobiliyatini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, metodika o‘quvchilarda estetik idrokni, ijodiy tafakkur va san‘atga bo‘lgan qiziqishni oshiradi. Guruh ishlari, baholash va mulohazalar o‘quvchilarning analitik fikrlashini rivojlantiradi va mustaqil ijodiy qarorlar qabul qilishga rag‘batlantiradi (Ibraimov va Shovdirov, 2023).

Shuningdek, ketma-ket san‘at ta‘limi o‘quvchilarda ekologik va madaniy ongini shakllantirishga xizmat qiladi. Manzara janrida ishlash o‘quvchilarga atrof-muhitni diqqat bilan kuzatish, tabiiy go‘zallikni qadrlash va uni badiiy shaklda ifodalash imkonini beradi. Shu jarayon orqali o‘quvchilar ijodiy fikrlash bilan birga mas‘uliyat hissini rivojlantiradilar va san‘at orqali ekologik madaniyatni egallaydilar.

O‘qituvchi va o‘quvchi hamkorligi metodikaning muhim qismi hisoblanadi. O‘qituvchi ko‘rsatmalar beradi, texnikalarni tushuntiradi va ijodiy faoliyatga yo‘naltiradi, o‘quvchilar esa mustaqil ijodiy qarorlar qabul qiladi. Shu tarzda, ketma-ket san‘at ta‘limi o‘quvchilarning rangtasvir va chizmachilik ko‘nikmalarini rivojlantirish, ijodiy tafakkur va estetik idrokni shakllantirishda samarali bo‘ladi.

Natijada, 5–7 sinflarda kuzatuvdan ijodiy ifodagacha ketma-ket yondashuv o‘quvchilarda san‘atni tizimli o‘rganish, mustaqil ijodiy faoliyat bilan shug‘ullanish va san‘atga bo‘lgan qiziqishni oshirish imkonini beradi. Innovatsion metodlar va interfaol mashg‘ulotlar dars jarayonini qiziqarli va samarali qiladi hamda o‘quvchilarning vizual, texnik va badiiy ko‘nikmalarini bir vaqtning o‘zida rivojlantiradi.

5–7 sinflarda kuzatuvdan ijodiy ifodagacha ketma-ket san’at ta’limi metodikasi o’quvchilarning texnik va badiiy ko’nikmalarini tizimli rivojlantirishga xizmat qiladi. Nazariy tayyorgarlik, kuzatuv, amaliy mashq va ijodiy ifoda bosqichlari o’quvchilarda rang, shakl, kompozitsiya va yorug’lik bo’yicha bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi. Innovatsion pedagogik metodlar, interfaol mashg’ulotlar va “teskari sinf” modeli o’quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi, mustaqil ijodiy qarorlar qabul qilishga o’rgatadi va san’atga bo’lgan qiziqishini oshiradi. Shu tariqa, ketma-ket yondashuv o’quvchilarda estetik idrok, ijodiy tafakkur va madaniy ongni bir vaqtda shakllantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region // E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – № 1. – P. 070035.
5. Шавди́ров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san’atni o’qitishda o’quvchilarning sohaga oid o’quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – Vol. 2. – № B10. – P. 192–198.
8. Шавди́ров С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – P. 84–85.
9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O’QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O’QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O’RGATISH // Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Vol. 3. – № 12. – P. 193–196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Vol. 4. – № 3. – P. 60–66.